

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**ITINERARI[I] || ITALIAE || RERVMQ. ROMANARVM || LIBRI
TRES ||**

Schottus, Franciscus

Antverpiae, 1600

Illvstrissimo Ac Reverendissimo Roberto Bellarmino S. R. E. Presbyt.
Cardinali Franc. Schottus I. C. Antverp. S. D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70633)

ILLVSTRISIMO

AC REVERENDISSIMO

ROBERTO BELLARMINO

S.R.E. PRESBYT. CARDINALI

Franc. Schottus I. C. Antwerp.

S. D.

V I vastum Oceani pelagus nauigare parant, BELLARMINI CARDINALIS, ita se comparant, vt fluminibus sese prius committant, quam conscendant, quo nauisam deuitent, tædiūque itineris paulatim superent. Idem faciendum iis semper existimaui, qui in ITALIAM, nobilissimam Europæ prouinciam cogitant, & visendæ Urbis (hoc præsertim anno seculari Iubileij) studio idcirco tenentur, vt principum Apostolorum limina, more maiorum, salutent, osculaq; postibus defigant, atque vt rerum usu, & peregrinatione Prudentiam augeant, Vlyssis illius πολυτρόπος exemplo,

* 2

Qui

Qui mores hominum multorum vidit,
& vrbes.

Etenim in tanto loci interuallo, tot tantisq;
itinerum periculis, vt Cynosuram quam er-
rando sequantur habeant, precium opera fa-
cturos puto, si priusquam in viam sese dent,
Geographos atque Historicos veteres, qui ter-
rarum situm exhibent, in manus sumserint;
Italicumq; iter opinione preceptum, quasi
mente prius animoq; decurrant. Melam ita-
que Pomponium, C. Plinium, & Solinum; de
Gracis verò Strabonem, Stephanum, Pau-
saniam, Dionysium Alexand. Arrianum, &
Cl. Ptolemai, recentiorumq; Mercatoris at-
que Ortelij nostri Tabulas cum attentè in-
spexerint, plura tamen haud dubiè requi-
rent. Quare eos legendos potissimum sibi
persuadeant, qui nostra, maiorumq; memo-
ria Urbē, Italiamq; & lustrarunt ipsi, & lit-
terarum monumentis, que spectatu digna
visa sint, consignarunt. ROMAM qui-
dem, vt eternam urbem, complures illustrasse
comperi: P. & Sex. Victores, Andreas Fuluij
& Palladij cognomento, Lucios Maurum &
Faunum, Barth. Marlianum, Gab. Bar-
rium, Onusium Panuinium, Iac. Boissar-
dum: nuper verò Car. Sigonium, Paullum
Mannuccium, quemq; honoris gratia libenter
appello,

appello, Iustum Lipsium, Belgij decus & orna-
mentum. ITALIAM verò non paucio-
res descripsisse memoria teneo: Blondos, Vola-
terranos, Leandros, Nigros, Pontanos, Sabel-
licos, Guicciardinos, ceterosq; propè innume-
rabiles. Sed quid mirum? Flos est enim, vt
ille ait, delibatus Europæ, ingeniorumq; &
artium parens. ROMAM quoque ad in-
numerabilia Elogia, τῆς δεικνύσης ἐπιτομὴν,
orbis compendium, Polemon Sophista
meritò appellauit. In tot tamen, tantisq;
rerum Italicarum scriptoribus, qui & bre-
uius, & eruditius Italiam ob oculos posuerit,
Stephano Vinando Pighio, in Hercule Prodi-
cio, vidi neminem. Hic patru sui Alberti
Pighij Theologi doctissimi (quantum aurei
De Ecclesiastica Hierarchia libri post D.
Arcopagitam scripti ostendunt) exemplo,
Romæ in amplissimo ingeniorum theatro, hoc
est, in omnium oculis diu multumq; versatus,
Vrbis omnisq; aded Antiquitatis Rom. eam
est peritiam adeptus, vt paucos equales, su-
periores longè pauciores inueniat. Testantur
id editi in lucem nuper admodum Annales,
seu Fasti Magistratum Rom. Domum
ille vbi à diuturna & vtili peregrinatione
Italica reuertit, Sacerdotio virtutis ergò co-
bonestatus, cum in bibliothecam abdere se,

* 3 vt

vt studiis iam inde à puero deditus, parat, ecce tibi Carolo, Clivia & Iulia Principi, qui paternæ ditionis ampla spes erat, familiæq; herciscundæ heres, (vt e xij. Tabulis x. vivalibus Iureconsulti nostri loquuntur) formandis studiis, moribusq; præfectus. Post is ubi ex ephebis excessit, positaq; prætexta virilem sumsit, Ducis parentis iussu, Romam religionis gratia cogitanti, anno vicefimoquinquennali superiore CIO. IO. LXXV. comes Pighius, vel potius Mercurius, viaq; dux additus, iter omne ab Vbijs, veteribusq; castris per Germaniam Romam versus, indeq; Neapolim, ac Puteolos vsque paucis, perspicuè tamen descripsit. Sed ô incertus rerum humanarum casus! ô tristes exitus! Postquam Neapoli Campania Princeps redijt, ubi Card. Granuellanum Proregem, vt antea Vienna Austria Maximilianum Casarem officij gratia salutarat, vita decessit: siue quòd de via vsque eo molesta fessus, fractusq; esset, siue, vt arbitror, Dei voluntate, adolescentem in beatorum sedes maturius euocantis, ne malitia, vt fit, in tot tantisq; deliciis, opibus, atque honoribus mentem peruerteret. Igitur Romæ Vaticano in palatio, atque adeò in Gregorij xij. Pont. verè Opt. Max. vbertim lacrymantis, ac benedictis amplexibus (heu
patre,

patri, patriq̄ laboranti nimis citò) latus ob-
dormyt, Vrbe & anno sacris. Pighius verò,
etsi mærore confectus, ne peregrinationis
vigiliarumq̄ fructu carerent posteri, dedit
operam, vt in vulgus iter illud, Herculis
Prodicij titulo appareret: velut boni Prin-
cipis imago, non vt à Xenophonte Cyripadia,
adumbrata dumtaxat ac fieta, sed vera, sed
solida, sed Christiano digna Principe. Vt
enim Prodicus ille Philosophus Cous, quem
facit Philostratus, siue Ceius, quem Suidas,
in Horis induxit (eumq̄ secuti in ἀπομν-
μνεύμασι videm Xenophon, & in Officiis M.
Tullius; de sacris verò scriptoribus Basilus
magnus, Orat. ad iuuenes) induxit inquam
Herculem adolescentem in biuio constitu-
tum, Virtutem inter ac Voluptatem, de præ-
stantia contendentes, animi pendere, atque,
vt sit, dum in dubio est animus, paulo mo-
mento huc illuc impelli, vtram insistat viam,
virtutisne an vitiorum, vicisse tandem ratio-
nem, Virtutemq̄ Herôa complexum esse, Vo-
luptate valere iussa. Hinc xij. illis laboribus
ab hera sic exercitum fabulantur, vt hac via
ad immortalitatem grassatus, calum, vt ipsi
quidem caci loquebantur, conscenderit, hoc
est, nomen cum omni posteritate adæquarit.
Sic & Stephanus Carolum Principem, vt al-

verum Herculem, graphicè exhibuit : sed, pro
dolor, segetem in herba extinctam : in eaq;
iam atate depositum, in qua spes ferè, non res
laudari solet . Erat enim, iuuenis adhuc,
virtute prae datus singulari humanitatis ac fa-
cilitatis : comitatis ad hac cum seueritate
sic temperata, vt vtro magis excelluerit, am-
biguum hodieq; reliquerit . Quo factum, vt
quà iter haberet, vno ore Principem lauda-
rint ; omniumq; gentium, ac populorum in se-
culos, ora, vultusq; conuerterit, expectatio-
nemq; ingentem concitarit . Virtus enim, vt
maximè tegas, fallere ac latere perpetuò non
potest, quin existat ipsa per se, ceterisq; pra-
luceat . Conditus autem, vti accepimus, per-
acto iam vitae perbreuis curriculo, in adè
B. Virgini animarum sacra : Mausoleo ibi-
dem augustissimo maesti parentis opibus è Pa-
rio marmore erecto : ex aduersum marmorei
monumenti, quod Hadriano VI. Pont. Max.
Ultraieclino, Belgæ, Guilielmus Enkefortius
Card. (quem cui nimis breuis vnicum Pon-
tifex crearat) ponendum curauit . Sed,
quæso te, per Deum immortalem, potuítne
Princeps, seu

Tempore, siue loco nobiliore mori?
Equidem, vindemialibus hisce feriis, quibus à
iure dicundo veteri more feriamur : ardente
item

item *Canicula*, dum se solis aestus frangat,
Herculem hunc *Prodicium* in manus sumsi,
adhibitis & *Abr. Ortelij* *Tabulis Theatri*, ut
per *Italia* peregrinari oculis saltem, quando
corpore, *Senatoriis muneribus* impedito non
licebat, planè viderer. *ROMAM* porro
cogitante, parentis iussu, *Francisco*, fratris
mei *Iacobi* filio, bonæ spei adolescente, selecta
hæc, cuique peregrinanti profutura, in lucem
edi passus sum, idq; eo libentius, quòd hunc
Prodicium Itinerary vicem præbuisse ex *Ita-*
lia nuper reduci fratri meo cariss. *P. And.*
Schotto, *Societatis IESV* Sacerdoti, Tibi
Romæ noto, & in primis caro, cognouissem.
Ut enim *Stephanus orbis totius vrbium Lexi-*
con Geographicū, seu veriùs nomenclatorem
(sive ea *Hermolai Byzantij Grammatici*,
auctore *Suida*, ἐπιτομὴν potiùs est appellanda)
euulgavit, disertius verò *Pausanias* *Græciæ*
vniuersæ opida, quæ lustrasset, memorandaq;
vidisset, litteris prodidit; sic & *Steph. Pi-*
ghius *ITALIAM* (quæ cruris in mo-
dum, ut *Tabulæ* ostendunt, vel querno folio si-
milis, ut *Plinio*, *Solino*, & *Cl. Rutilio* placet, si-
ue *hedera* forma, ut *Eustathio* visum, *Adria-*
ticum inter & *Tyrrhenum* mare iacet) *Ve-*
netius Romam, indeq; *Neapolim*, ac *Puteolos*
eruditè descripsit. Narrat enim summa

fide diligentiaq̄, qui colonias primi deduxerint, qui urbium conditores, & quæ ubique terrarum cum sacra, tum profana, ad sui contemplationem exteros inuitent, teneantque, ut satiari nequeant; quando

Non vidisse semel satis est, iuuat usque morari.

Quo in numero templa sunt, atque delubra, Diuorum reliquæ religiosè cultæ, aræ, monumenta, picturæ summorum artificum; Statuæ item marmoræq̄, & Inscriptiones cum veteres, tum recentes. Ad oppida verò arces, moles iactæ, propugnacula, & id genus alia spectantur. Studio verò hîc prætermissa sunt, quæ ad epulas, conuiuia, pompam, apparatusq̄, & alia Principi Carolo exhibitæ, pertinerent, quòd viatori ea profutura nihil crederentur: quorum in locum, ἀσὺ ποβολιμαία, de R O M A quædam subiecta sunt è Ios. Stephano Episc., Onuphrio, Tursellino Societ. I E S V, Schradero, & Boissardo, quæ necessaria cognitû spectatori viderentur. Verum enimverò patronum, instituto maiorum querenti mihi, vnus occurristi cui labor hic inscriberetur. Primum quidem quòd Louanij Grudiorum olim, dum Iuri civili adulescens operam darem, Theologiam illam, quæ in scholis via ac ratione traditur, annos aliquot

aliquot frequenti auditorum concursu docue-
ris: Deinde quod publicè difficillimis ciuiliun
bellorum temporibus, vt pios confirmares, nu-
tantesq; erigeres, omnes denique stabilires,
de Verbo DEI in maxima Academia coro-
na, Doctorumq; applausu diserte differentem
magna voluptate audierimus. Post, Romam
es euocatus, & quæ in fide Religioneq; ma-
iorum controuersa, quæq; in dubium hodie à
sectariis reuocantur, vel ab inferis potius
excitantur, publicè cum viua voce pronun-
ciasti, tum litterarum monumentis ad poste-
rorum maximam utilitatem consignasti; ea
methodo, quam plurimi mirentur, pauci imi-
tentur. Viuet, viuet opus illud æternum, &

Canescet sæclis innumerabilibus:
Quæ cum ita sint, meritò te pro domo Dei sic
excubantem Clemens VIII. Pont. Max.
nuper, tametsi vehementer cum Societate
honorem hunc defugeres, publico bono adle-
git in purpuratorum Patrum Senatum, quæ
præstantissimorum ingeniorum, nobilitatisq;
flos est, vt, quod de Romanis Senatoribus
Cyneas disertissimus legatus Pyrrho Regi
olim dixisse fertur, singuli Reges quidam
esse videantur. Accipe igitur, CAR-
DINALIS Amplissime, libens volensq;
hanc

hanc qualemcumq; operam, Italia, Vrbiq;
nauatam: & Franciscum Iacobi fratris
F. qua soles humanitate, ac pietate homines
exteros, vt complectare, etiam atque etiam
oro, obtestorq;. Vale. Antverpia. Kal.
Ian. anni secularis sacri CIO. IO. C.

ITER